

Anmeldelser

Tips om medisinsk litteratur, andre bøker, filmer og elektroniske medier som bør anmeldes, sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Ny og svært god lærebok i oftalmologi

Fahmy P, Hamann S, Larsen M et al.

Praktisk oftalmologi

2. utg. 328 s, tab, ill. København: Gads forlag, 2007. Pris DKK 520

ISBN 978-87-12-04314-0

Boken virker umiddelbart tiltalende på grunn av oversiktlig layout og fine bilder. Innsiden av omslaget er samtidig en synstest. Praktisk er det også å kunne se øyets anatomi på baksiden av siste side mens man leser.

Målgruppen er studenter i øyefaget, men jeg vil tro at også allmennleger vil finne den nyttig. Samtidig er den såpass avansert at ferske leger i øyefaget kan bruke den som en kjapp oppslagsbok.

Kapitlene er ryddig oppsatt. I første del – *Basale prinsipper* – får leseren oversikt over øyets oppbygning og funksjon, optikk og refraksjon, farmakologi, undersøkelsesteknikk og refraktiv kirurgi. Neste del omhandler øyesykdommene etter klassisk inndeling, og siste del gir en oversikt over symptomorientert oftalmologi.

Ett kapittel som muligens er noe uaktuelt for norske studenter er *Hvem gjør hva inden for oftalmologien*. For en norsk øyelege er det likevel interessant å lese at man i Danmark mottar pasienter hos øyelege uten henvisning og uten at pasienten betaler egenandel. Jeg tviler på om mine kolleger i privat praksis her i landet ville satt pris på en liknende ordning.

Kapitlet om sosialoftalmologi er naturlig nok også skrevet for danske forhold, men omhandler også generelle temaer som det er nyttig å vite litt om: Myter om synet, informasjon om synshjelpemidler og takt og tone i møte med blinde for eksempel. Her får vi også vite at man i Danmark får registrert alle svaksynte og blinde barn i et synsregister, noe vi ikke lenger klarer i Norge.

I de kliniske kapitlene har man funnet plass til flere sykehistorier. Det er bra, men på et par av dem savner jeg at diagnosen står tydelig. Det er innlysende at en pasient som har lysvei og ciliær injeksjon og som behandles med lokale steroider, trolig har

iridosyklitt, men det bør likevel stå tydelig slik at studenter ikke er i tvil. I kapitlet om glaukom får vi som vanlig i oftalmologiske lærebøker en sammenlikning av tilstanden akutt vinkelblokk-glaukom og akutt iridosyklitt og får vite hva som gjør at vi kan skille disse tilstandene fra hverandre. Jeg savner da en kort setning om at pasienten med akutt glaukom i de aller fleste tilfeller er et eldre menneske, mens pasienten med akutt iridosyklitt som oftest er en ung person. I tillegg synes jeg man kunne spandert litt mer enn 14 korte linjer på temaet glaukom hos barn, selv om sykdommen er svært sjelden. Dette fordi det kan være allmennlegene som oppdager disse barna dersom de er oppmerksom på tilstanden, og tidlig diagnostikk her er viktig.

Dette er likevel bare små innvendinger, og *Praktisk oftalmologi* anbefales til både studenter og kolleger i allmennpraksis. Gode, gamle *Nordisk lærebok i oftalmologi* har fått en sterk konkurrent, men man må tåle å lese dansk.

Bente Haugom

Øyeavdelingen

Sykehuset Østfold Fredrikstad

Humanistisk helsefaglig forskning

Engelsrud G, Heggen K, red.

Humanistisk sykdomslære

Tanker om helse og velvære, sykdom og diagnose. 170 s. Oslo: Universitetsforlaget, 2007. Pris NOK 299

ISBN 978-82-15-00865-3

Seksjon for helsefag ved Universitetet i Oslo har gjort humanistisk helsefaglig forskning til et satsingsområde. Denne utgivelsen er redigert av to professorer ved seksjonen og består av bidrag fra forskere med ulik grad av tilknytning til dette

miljøet. Siktemålet er å presentere forskning som kan belyse sammenhenger mellom sykdom, helse og velvære. Forfatterne ønsker å få frem erfaringer hos dem som

har vært syke og hvordan slike erfaringer kan forstås som subjektive samtidig som de formes i interaksjon med andre, ikke minst med helsepersonell. Og de ønsker å se slike erfaringer på bakgrunn av samfunnsmessige diskurser om sykdom og diagnoser.

Utgangspunktet er at sykkeligheten i befolkningen ikke synes å minke, på tross av all vår velferd, den tar i stedet nye veier. Sykdomsbegrepet utvides, nye diagnoser oppstår. Ny helserettet atferd og nye dietter, treningsformer og terapiformer dukker opp.

I et kort introduksjonskapittel presenteres utgangspunkt og siktemål. Deretter følger åtte kapitler, hvorav redaktørene bidrar i seks. Først blir vi presentert for den sosiale og kulturelle konstruksjon av diagnoser. Den tøyelige grensen mellom normalitet og sykdom blir tydeliggjort i en spennende presentasjon av hvordan homofile har kjempet seg ut av psykiaternes diagnoselister mens spilleavhengige jobber seg inn. En studie av tilsykningens fenomenologi introduserer filosofene Sartres og Toombs' modeller som hjelp for tanker om hvordan syke opplever sin egen sykdom tidlig – før og under legesøkning. Forskning om kvinner som har fått diagnosen fibromyalgi blir presentert i en sykehistorie som analyseres med samme modell. De fire neste kapitlene er også basert på egne prosjekter – pasienters erfaringer med rehabilitering av kneskader, moderne rensenspraksiser og hvordan de kan forstås, personlige erfaringer med å være et moderne aerobictrenende menneske, om de tvetydige signalene som ledsager profesjonell vektovervåking av overvektige. I dette fagmiljøet er det spesiell kompetanse på Merlaupontys kroppsfilosofi, noe som preger diskusjonene. Det hele avsluttes med et personlig essay om å være venn og medhjelper for en person med demens, der Løgstrups filosofi brukes som ramme for forståelse.

Her er med andre ord mye interessant stoff. Men jeg savner en tydeligere felles ramme for prosjektet. Hovedtittelen inngir forventning: Hvordan vil forfatterne presentere humanistisk medisin og hva vil de inkludere i en humanistisk sykdomslære? Hva særmerker denne sykdomslæren i kontrast til annen sykdomslære? Jeg synes ikke jeg får svar på dette, og en pekepinn om manglende svar får man i den ganske løse undertittelen. På mange måter er dette primært en presentasjon av den faglige aktiviteten rundt et aktivt forskningsmiljø, noe de har all ære av. Men tittelen antyder noe mer.

Et par detaljer: Som ikke-filosof reagerer jeg på en fenomenologisk bindestrekssjargong – bindestreker mellom ord skal gjøre beskrivelser nye. Jeg oppfatter dette bare som fremmedgjørende. Og redaktørene blir kort presentert, men jeg savner en presentasjon av de enkelte forfatterne.

Redaktørene sier lite eksplisitt om hvem som er målgruppen. Leger med spesiell interesse for aktuelle emner i humanistisk helsefaglig forskning vil finne interessant stoff.

Per Stensland

Kommunelegekontoret i Sogndal
Sogndal

Bra om babysvømming

Færch U.

Politikens bog om babysvømming

136 s, ill. København: Politikens forlag, 2007.

DKK 149

ISBN 978-87-567-8222-7

En lekker bok om et lekende tema – lek og læring med barn i basseng. Forfatteren driver sammen med sin mann babysvømming både i Malmö og i København-regionen.

Dette er en poengtert og omfattende introduksjon til den tidligste form for lystbetont fysisk fostring, en aktivitet foreldre kan drive sammen med sine små nesten fra de får øynene opp. Den er bokstavelig talt en øyeåpner for de mange muligheter for å skape kontakt og bli kjent med spedbarnets personlighet med utgangspunkt i de mest elementære felles sanseopplevelser.

I et ledig og velformulert språk får vi dele erfaringene til en levende engasjert instruktør. Ikke bare belærende fra bassengkanten – vi kommer langt inn i en opplevelsesverden i menneskets kanskje mest opprinnelige element, nemlig vannet. Dette er da basert på solide kunnskaper og personlige erfaringer om barns utvikling og reaksjonsmønstre. En fin kombinasjon av generell bakgrunnsviten om barns sansemotoriske utvikling og understreking av den individuelle variasjon basert på det enkelte barns personlighet, temperament og tidligste erfaringer. (Her kan en gammel barnelege savne litt mer om funksjonshemmede eller kronisk syke barn, som kan ha stor nytte av bevegelsestrening i vann. Temaet tilgodeses dog litt i kapitlet *Klar til babysvømming. Hvem kan babysvømme* (s. 40).)

Sansipillmulighetene mellom barn og foreldre eller andre omsorgspersoner belyses levende og engasjert i kapitlet *Det lille barns utvikling og babysvømming*, der mer teknisk preget informasjon underordnes betydningen av innlevende omsorg, omtanke og gjensidighet.

Uttrykk for de spesielt innviede (for eksempel andre instruktører) sniker seg inn i den ellers letteste teksten (s. 13: «Når babysvømming påbegyndes tidlig vil man ofte se at refleksen (søgereflexen) aktiveres når man holder barnet i grundgreb på maven...»), men et register med alfabetisk ordnede oppslagsord og litteraturreferanser bøter på eventuelle forståelsesvansker. Omtalen av barns psykomotoriske og emosjonelle utvikling og de familiepsykologiske aspekter knyttet til denne er kanskje vel omfattende i forhold til hovedtema og målgruppe, men den gir leserne en forståelsesbakgrunn som kan pirre nysgjerrigheten på den overveldende opplevelse nært samvær med barn byr på.

Målgruppen er primært foreldre, men også andre omsorgspersoner og fagfolk som involveres i barns helse og utvikling kan ha glede og utbytte av lesingen. *Politikens bog om babysvømming* er ikke oversatt til andre språk (ennå), men dansk skulle ikke være fremmed i de andre nordiske land.

Boken er nydelig illustrert med fotografier tatt over og under vann og fint fordelt i teksten, som er oversiktlig organisert.

Jørgen Diderichsen

Barne- og ungdomspsykiatrisk poliklinikk
for Bærum
Sykehuset Asker og Bærum

Fibromyalgi – lys i tunnelen?

Pederson JA, red

New research on fibromyalgia

New York, NY: Nova Science Publishers, 2006.

Pris USD 129

ISBN 1-60021-267-0

Fibromyalgi er et syndrom som rammer mange, særlig middelaldrende kvinner. Det er tre hovedsymptomer: muskelsmerter, tretthet og en serie definerte trykkømme punkter. Biokjemiske og bildediagnostiske undersøkelser er negative, og medisinen har ingen teori som forklarer de mekanismene som ligger bak sykdommen. Dette fører ofte til frustrasjon hos både pasient og lege.

Her er nyere forskning om dette mystiske syndromet sammenfattet, av 26 forskere fra ti land, inklusive Norge. Det er åtte kapitler.

Kapittel 1 beskriver forskning om alfa-1-antitrypsinmangel ved fibromyalgi. Alfa-1-antitrypsin er en gruppe betennelsesreaksjonsinhibitorer. En spansk undersøkelse viser at ca. 10 % av fibromyalgipasientene har en genetisk defekt som svekker denne inhibatoren. Dette kan være én årsak til muskelsmertene.

Kapittel 2 omhandler en amerikansk undersøkelse som viser at stress kan utløse en oksidativ reaksjon, som i sin tur kan føre

til fibromyalgi, myalgisk encefalopati eller tretthetssyndrom og andre sykdommer.

Kapittel 3 er en belgisk-fransk undersøkelse med MR og ³¹P-spektrografi av stoffskiftet i leggmusklene hos friske og hos fibromyalgipasienter. Forfatterne antyder at overgangen fra kjemisk til mekanisk energi kan være svekket hos personer med fibromyalgi.

Kapittel 4, fra Israel, er basert på EKG-undersøkelser. Forfatterne påviser en forskjell i reaktivitet hos pasienter med fibromyalgi og pasienter med myalgisk encefalopati.

I kapittel 5 og kapittel 6 fra Italia og Finland påvises en sammenheng mellom fibromyalgi og smerter og dysfunksjon i kjeveledd og tyggemusklene.

Kapittel 7 beskriver en spansk-tysk undersøkelse av nevrofysiologiske og psykososiale mekanismer hos fibromyalgipasienter. Forfatterne mener å ha påvist cerebrale komponenter i årsakskjeden.

Kapittel 8 er fra Norge og bygger på den kliniske likheten mellom fibromyalgi og den langt sjeldnere sykdommen adipositas dolorosa. Ved denne sykdommen utløses smertene fra fettvev, i noen tilfeller lokalisert til små lipomer. Forfatterne har holdpunkter for å hevde at det er et genetisk fellesskap mellom disse sykdommene og lanserer den viktige teorien om at smertene utløses fra fettcellene.

Det spennende med denne utgivelsen er at bidragene er internasjonale og at de dokumenterer letingen etter biomedisinske årsaks mekanismer. Det er sannsynlig at fibromyalgi ikke er én, men flere sykdommer, med forskjellige mekanismer. Et stikkord er muligens genetisk polymorfisme. Det er fremdeles langt igjen til en full oppklaring av mekanismene, men denne boken gir håp om at den internasjonale forskningen er på vei.

De enkelte kapitlene er stort sett godt skrevet, godt illustrert og har mange referanser. Det er også et saksregister, men det har dessverre mange feil. Den store svakheten er at det bare er et kort forord og at det mangler et reflekterende sluttkapittel der man setter funnene i de enkelte kapitlene i sammenheng.

Dette blir nok ikke noen bestselger, men den bør leses av dem som forsker på dette feltet og av dem som underviser om denne vanlige, men uopplarte og ofte misforståtte sykdommen.

Peter F. Hjort

Blommenholm